

Moram reći, da se s velikim užtkom i korišću čita, i ne samo s obzirom na glazbenu kulturu, prilog Dubravke Franković: *Korespondencija Kuhač-Strossmayer*. Autorica na se uvela s mnogo mira i takta preko korespondencije ove dvojice naših velikana u našu glazbenu situaciju, naime, u saznanje u čemu je sve na području glazbe Kuhač bio pionir i za što sve nije zaslužan Strossmayer, jer Sveučilište, Akademija, Galerija i Katedrala uistinu su ona glavna Strossmayerova djela, a koliko li se je samo raznih 'Kuhača' obraćalo velikom biskupu, i gotovo da i nije bilo slučaja da se je on na ta traženja oglušio ili ih prezreo. Ovaj rad Frankovićeve, uz ostalo, pokazuje koliko su nam još nepoznati i Kuhač i Strossmayer i njihovo vrijeme.

U svom prilogu: *Madrigali Andrije Patricija i Julija Skjavetića u svom vremenu*, Koraljka Kos pokušala je usporediti nekoliko sačuvanih madrigala hrvatskih renesansnih skladatelja Andrije Patricija i Julija Skjavetića, na koje su inače našu glazbenu javnost već upozorili Dragutin Plamenac i Lovro Županović. Ti sačuvani madrigali o kojima govori autorica, iako nisu mnogobrojni — Patricijeva četiri i Skjavetićeva dva — po njezinu sudu, vrlo su značajni i dostatni da bismo prema njima mogli upoznati njihove kompozicijsko-tehničke značajke, njihovu pripadnost internacionalmom jeziku renesansne polifonije, njihovo umijeće diferencirane obrade odabranog poetskog predloška. Koraljka Kos postavila si je kao cilj ovoga svoga rada: »Metodom komparativne stilističke analize ukazati na aktualnost Patricijeva i Skjavetićeve glazbenog izraza u odnosu na specifični razvoj madrigala — te središnje forme renesansnog višeglasja — a time, dakako, i u njihovu vremenu općenito«. Analiza je detaljna i stručna.

Posljednji prilog ovog Akademijina Rada: *Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen (1590.—1667.)*, napisao je Miho Demović. O ovom skladatelju jedva da smo nešto više znali. Zanimljiva je to osoba; bio je svećenik, dominikanac, vrlo naobražen, agilan i čudan. Izgleda da mu prezime Komnen nije pravo prezime; izmislio ga je da bi se doveo u vezu s bizantskom carskom obitelji Komnen. Veliko djelo L. Miniata: *Glorie cadute...*, izvor je ovih svih podataka koje imamo o Komnenu. Po Demoviću izgleda da je sam Komnen autor toga djela. U prilogu su donesena tri madrigala za koje Demović tvrdi da su sigurno Komnenovi, dok o tolikim drugim u toj knjizi navedenim djelima, kao i o jednoj teoretskoj raspravi o glazbi sumnja da li su uopće i napisana. Zanimljivost je ovih madrigala i u tome što su skladani na isti tekst. Napisani su za solo i različite glasovne sastave. U svojoj raspravi Demović prilaze se jezične strane i realizirani generalbas.

Spomenimo još da svaki prilog ovoga Rada ima i svoj sažetak na jednom od stranih jezika, tako da rezultati istraživanja, makar i u svojoj vrlo sažetoj formi, postaju dostupni zainteresiranima i izvan naše jezične sredine.

Petar Zdravko BLAJIĆ

ARTI MUSICES, Hrvatski muzikološki zbornik, 9/1—2, Zagreb, 1978.

Prije nego išta kažemo, recimo da nam je žao što je *Arti Musices* u prošloj godini izišao tek jednom, iako kao dvobroj. Rado bismo ga kroz godinu vidjeli barem dva ili tri puta s opsegom koji ima ovaj dvobroj što je pred nama. Zapravo, prikraćeni smo i s tim jednim brojem-dvobrojem, budući da je ovaj broj zapravo zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 15. i 16. travnja u Zagrebu, koji je organiziran, u povodu 150. obljetnice Hrvatskog glazbenog zavoda i njegova djelovanja u hrvatskoj glazbenoj kulturi, Razred za glazbenu umjetnost u suradnji naše Akademije znanosti i umjetnosti u suradnji s Hrvatskim glazbenim zavodom. Ako su tu doneseni referati i prilozi s tog skupa, onda nam je opet žao da to

nije potpuno; naime, nedostaju referati Ladislava Šabana: *Hrvatski glazbeni zavod i Vatroslav Lisinski i Materijalna osnovica i njezin odraz u djelatnosti Hrvatskog glazbenog zavoda*. Društvena sredstva javnog priopćivanja opširno su obavještavali niše općinstvo o tom znanstvenom skupu i o cijelom programu priređenom uz taj značajni jubilej. Ipak bismo čitav taj program rado vidjeli i u ovom zborniku, barem kao neki dodatak.

Ne ostaje nam nego da samo spomenemo autore i naslove njihovih priloga. Krešimir Kovačević: *Glazbeno stvaralaštvo u Hrvatskoj i Hrvatski glazbeni zavod*; Franjo Buntak: *Političke i kulturne prilike u kojima je živio Zagreb u 19. i početkom 20. stoljeća*; Dubravka Franković: *Neki aspekti rada Musikvereina u doba Ilirskog preporoda*; Hubert Pettan: *Djelovanje Ivana Zajca u Hrvatskom glazbenom zavodu*; Marija Janaček-Buljan: *Franjo Kuhač i Hrvatski glazbeni zavod*; Koraljka Kos: *Razdoblje Vjekoslava Klaića 1890—1920.*; Franjo Bilić: *Povijesno značenje arhivskih zbirki Hrvatskog glazbenog zavoda*; Janka Šanjek: *Glazbena knjižnica Hrvatskog glazbenog zavoda*; Sanja Majer-Bobetko: *Izdavačka djelatnost Hrvatskog glazbenog zavoda od 1862. do danas*; Andrija Tomašek: *Hrvatski glazbeni zavod kao faktor muzičke kulture Hrvatske od 1920. do danas*; Stana Đurić-Klajn: *Franjo Kuhač i njegova saradnja sa muzičarima u Srbiji*; Dragotin Cvetko: *Hrvatska muzika kod Slovenaca do početka 20. stoljeća*; i Mihailo Vukdragović: *Idejno-estetske i stilske srodnosti i oprečnosti u razvojnim tokovima srpske i hrvatske muzike između dva rata*.

Svi priloženi referati koji obrađuju djelatnost HGZ izrađeni su na temelju arhivskih istraživanja. Spomenimo i to da se o novijoj povijesti Zavoda vrlo malo govori, gotovo ništa, barem prema donesenim materijalima u ovom zborniku, i još, da bismo tako rado nešto više saznali o djelovanju HGZ u godinama drugog svjetskog rata, pogotovo što su neki sudionici ovoga skupa u to vrijeme bili ili studenti ili profesori na Akademiji i u Zavodu. Te bi godine djelovanja HGZ zaslužile miran i objektivnan prikaz, daleko od svih šablona i predrasuda. Vrlo je dobro što svaki prilog ima i svoj sažetak na engleskom i njemačkom jeziku i na taj način rezultati ovih radova postaju pristupačniji glazbenicima i muzikolozima širom svijeta.

Petar Zdravko BLAJIĆ

Lovro Županović: IZ BAROKA U ROMANTIKU

Deveti svezak u nizu *Spomenici hrvatske glazbene prošlosti* sadrži partiture djelomično nepoznatih a djelomično (s »Jugotonovih« gramofonskih ploča) i poznatih djela naših skladatelja od druge polovice 17. do druge polovice 19. stoljeća. Izbor obuhvaća djela 6 skladatelja, odnosno tri stilska razdoblja: barok, klasiku i romantiku. *Ivan Šibenčanin* (oko 1640—1705) skladatelj je moteta, misa i opera od kojih se nijedna nije sačuvala: *Responsorio di S. Antonio di Padova* za glas, 2 violine i orgulje skladao je u opernom stilu onoga vremena, pa to djelo može pružiti uvid u njegovo operno stvaralaštvo. *Julije Bajamonti* (1744—1800) glazbenik, liječnik enciklopedijskih širokih vidika, ostavio je među ostalim veliki glazbeni opus više od 150 do sada poznatih djela): *Simfonija u C duru* za 2 oboe, 2 roga i gudače zanimljivo je djelo u njegovu opusu s gledišta što je stilski blisko bečkoj klasiци, odnosno što je u drugom polaganom stavku prisutan ugođaj hrvatske primorske pa i slavonske melodike. *Antun Sorkočević-Sorgo* (1775—1841) je sin poznatijeg skladatelja Luke Sorkočevića, diplomat koji se i glazbom bavio: *Simfonija u C duru* za gudače nema doduše stilskih obilježja vremena u kojem je nastala, ali pokazuje izvanrednu nadarenost skladatelja. *Leopold Ignacije Ebner* (1769—1830) djelovao je u Varaždinu kao skladatelj (47 djela, od toga 20 misa), dirigent, orguljaš i učitelj glazbe: *Komična arija* za tenor i orkestar (hrvatski prepjev Vojmil Rabadan) skladana je u stilu najboljih ostvarenja bečke

klasičke. *Juraj Karlo Wisner von Morgenstern* (1783—1855) poznati je skladatelj (35 sačuvanih djela), dirigent, odgojitelj i organizator glazbenog života u Zagrebu prije dolaska Zajca: *Arija baritona* iz opere *Alexis* koja je izgubljena (hrvatski prepjev V. Rabadan) isto je tako izvrsno djelo napisano u stilu bečke klasičke. *Ferdo Wiesner-Livadić* (1799—1879) skladatelj je iz ilirskog doba (ostavio je preko 250 skladbi): *Tri solo popijevke* (*Stanak za crnoooku, Kamena djeva, Požuda domovine*) najbolja su ostvarenja iz najboljeg dijela njegova skladateljskog opusa.

Izbor glazbenih djela osobitost su ovog sveska, ona otkrivaju novi svijet naše glazbene baštine; znalčak obrađena i dorađena, ona su pravo obogaćenje domaćeg repertoara s područja komorne glazbe. Autor je, naime, tragajući za neobjelodanim još djelima naših skladatelja dopunio poznati opus Ivana Šibenčanića s dosad nepoznatog područja njegova stvaralaštva, otkrio u našoj glazbenoj literaturi djelo koje je stilski blisko bečkoj klasički a sadrži ugođaj i hrvatskog melosa (Bajamonti), odnosno djela koja su ostvarena na način stilski najboljih ostvarenja bečke klasičke (Ebner, Morgenstern) te obogatilo izbor tiskanih djela spomenutih skladatelja njihovim najboljim djelima (Sorkočević, Livadić). Da bi ovaj izbor djela mogao prirediti za suvremeno izvođenje, autor je osim transkripcije i izrade kontinua (I. Šibenčanić) dopunio dionice koje su izgubljene (Ebnerova i Morgensternova Arija) te načinio druge manje zahvate koji su stavljeni u zagrade prema već utvrđenoj praksi u prethodnim svescima. Za spomenute arije autor je priredio klavirski izvadak a V. Rabadan hrvatski prepjev, što otvara mnogo šire izvodilačke mogućnosti. Kako se radi o već poznatim skladateljima, glavnina rada bio je glazbeni tekst, a komentar s najneophodnijim podacima o autoru i djelu nalazi se na zadnjoj stranici svake partiture. I ovaj svezak je tehnički prikladno riješen: djela pojedinog skladatelja tiskana su u zasebnom sveščiću. Izdavač ovog sveska kao i cijele nove serije je *Društvo muzičkih radnika Hrvatske »Croatia concert«*. Svezak je objelodanjen 1978. u Zagrebu.

Izak ŠPRALJA

Matija Tomc: ORGELSKE SKLADBE
Ljubljana 1978.

Pohvalna inicijativa i dosadašnja ostvarenja uredništva *Crkvenog glasbenika* oko izdavanja i oživotvorenja djela slovenskih glazbenika urodila je do sada primjerenim i značajnim plodom. Među ta ostvarenja spada i četvrta zbirka Knjižnice *Crkvenog glasbenika: Musica organistica slovenica* u kojoj je publiciran izbor orguljskih skladbi skladatelja i orguljaša M. Tomca, koju je uredio i popratio sažetim komentarom o životu i stvaralaštvu autora Edo Škulj.

Zbirka sadrži 13 orguljskih skladbi: *Preludij i fuga u E-duru, Tokata i fuga u a-molu, Fuga u Es-duru, Preludij i fuga u Es-duru* (Ite missa est), *Varijacije na Christus vincit, Varijacije na lurško pesem*, zatim slijedi 5 koračnica te na kraju *Cantabile u As-duru* i *Vivace u A duru*. U tim, kao i u drugim značajnim i popularnim djelima M. Tomca, na poseban se način odražava simbioza umjerenog modernizma s jakim utjecajem izvorne slovenske narodne glazbe, što je plod njegove povezanosti i suradnje s folkloristom F. Marlotom, koji mu je ukazao na značenje i važnost slovenske narodne motivike. Skladbe se također odlikuju uzornom formalnom i sadržajnom dovršenošću.

Skladateljsko djelovanje M. Tomca odvija se na polju svjetovne i crkvene glazbe. Na polju crkvene glazbe napisao je do sada niz vrijednih vokalnoinstrumentalnih crkveno-liturgijskih skladbi te izdao 4 zbirke preludija za orgulje i skladao nekoliko koncertnih orguljskih skladbi. Iako u ovoj zbirci nisu sve skladbe prikladne za izrazitu liturgijsku uporabu (*Koračnice*), one unatoč tomu daju snažan dojam skladateljeve vještine, invencioznosti i zrelosti. Stoga zaslužuju pažnju i izvođenje naših orguljaša.

Lj. G.

Ferdinand Haberl:

IL CANTO GREGORIANO ANTIFONICO
DELL'INTROITO E DEL COMMUNIO, PMS.,
Roma, 1978.

Iako u časnim godinama, mons. Haberl se ne predaje. Vjerujemo da ga redovitim čitateljima »Sv. Cecilije« više uopće i ne treba predstavljati. Koncem prošle godine Papinski institut za crkvenu glazbu u Rimu, čiji je on rektor, izdao mu je najnoviju knjigu: *Il canto gregoriano antifonico dell'Introito e del Communio* (Antifonijski koralni napjevi Ulaza i Pričesne); tiskarske usluge obavila je Tipografija poliglotta Vaticana, jer i nije lako naći tiskaru koja je osposobljena za tiskanje koralnih napjeva. Nakon bibliografije, koja je opširna i pretežno s njemačkog jezičnog područja, i predgovora, knjiga je podijeljena u dva dijela. Prvi dio, o koralnim napjevima općenito, podijeljen je na tri sekcije, a drugi dio, Proprium missae, na dva poglavlja, o Introitusu i Communio. Ova bi knjiga htjela, stoji to i u predgovoru, ponuditi jedan uvod u misne koralne napjeve svima onima koji konkretno rade na svetoj glazbi. Ona je logički nastavak knjige *Kyriale Romanum* iz 1977. Haberl u svojim izlaganjima slijedi klasični priručnik *Estetica gregoriana* (vol. 1, Roma, 1934) svoga predšasnika na dužnosti rektora Instituta, benediktinca-opata Pavla Ferrettija. Moglo bi se reći da je ovo, na neki način, sažetak i nadopuna Ferrettijeve Estetike. U prvoj sekciji prvoga dijela govori se o odnosu između koralnog napjeva i latinskog toničkog naglaska, naime, o karakteristikama koralnog napjeva i njegova trostrukog stila, o melodijskom karakteru latinskog toničkog naglaska, o tom istom akcentu i strukturi gregorijanskog napjeva te o izuzecima od pravila melodijskog nepoštovanja toničkog naglaska. U drugoj sekciji istog prvog dijela govori se o koralnim melodijskim formulama, o njihovim različitim klasifikacijama i o modifikacijama. Treća sekcija raspravlja o komponiranju koralnih napjeva i o problemu novokomponiranih koralnih melodija koje traži obnovljena liturgija. Drugi dio knjige, kako smo spomenuli govori najprije općenito o Introitusu i Communione, govori pojedinačno o najpoznatijim i najčešćim napjevima Ulaza i Pričesne iz Propriuma obnovljene mise. Govoreći o tim melodijama, Haberl često donosi i samu melodiju, a u analizi oslanja se najviše na Ferrettija i Cardina. Zanimljiv je i detalj da priložene melodije u kvadratnoj neumatskoj notaciji nemaju nikakvih ritmičkih i drugih kakvih oznaka, koja, npr., imaju solesmeska izdanja, iako bi ih, vjerujemo, Haberl rado vidio, a to zato jer je knjiga izašla u Vatikanu koji i u svojim službenim i neslužbenim izdanjima koralnih melodija ne donosi nikada nikakvih oznaka nego samo melodije.

Možda bi se analiza koje melodije mogla i drugačije napraviti; sve stoji u tome s kojeg se stajališta polazi i čija se »škola« uglavnom slijedi. Za našu, relativno malu sredinu, da li bi ovakova knjiga mogla imati neku praktičnu vrijednost? Vjerujemo da bi. Ako ovu knjigu smatramo sažetkom i nadopunom Ferrettijeve Estetike, nebi li i naše »tržište« trebalo, nešto kao sažetak i svojevrsnu nadopunu ove knjige, budući da na tom polju mi, doslovno uzevši, ništa nemamo. Ako se kod nas još barem negdje u misi pjeva štogod latinski, a bilo bi dobro, onda bi ova knjiga mogla naći i svoju praktičnu, konkretnu, liturgijsku i pastoralnu primjenu. A ukoliko se liturgija slavi samo u hrvatskom jeziku i tada može imati svoju vrijednost kao pomagalo i pokazatelj, jer ona, npr., iz svakog Communio donosi odgovarajući psalam. Nije rijedak slučaj da se na koncertima duhovne glazbe često izvode i melodije gregorijanskog koralna, i to upravo one poznatije i lakše koje se nalaze proanalizirane u ovoj knjizi. Svakom izvođenju takvog napjeva potreban je uvijek kratak uvod. Ova knjiga pruža sigurne i jasne podatke.

Petar Zdravko BLAJIĆ